

Dubravka Božić Bogović
(Osijek, Hrvatska)

OSOBNNA IMENA U MATIČNOJ KNJIZI KRŠTENIH JUŽNOBARANJSKE
ŽUPE ZMAJEVAC ZA HRVATSKO NASELJE PODOLJE U DRUGOJ
POLOVICI 18. STOLJEĆA

Abstract: An analysis of records in parish baptismal registers of the parish of Zmajevac for the settlement Popovac in the northern part of southern Baranya for the period from 1755 until the end of the 18th century has shown that there were no significant differences among male and female names, except for somewhat stronger nominal entropy among female names. In this period, the parish baptismal register recorded 47 different male and 23 different female names. All the names in the parish baptismal registers were recorded in the contemporary official language, Latin; all of them were Christian names.

Keywords: personal names, register of baptisims, Popovac, Southern Baranya, 18th century

Podolje je naselje smještno u sjevernom kutu "baranjskog trokuta" i u 18. stoljeću nalazilo se u sastavu Beljskog vlastelinstva. Tijekom cijelog 18. stoljeća bilo je naseljeno gotovo isključivo hrvatskim katoličkim stanovništvom. Kanonske vizitacije zabilježile su da je Podolje u 18. stoljeću bilo filijala nekoliko katoličkih župa,¹ a tijekom druge polovice 18. stoljeća Podolje je bilo filijala novoosnovane župe sa sjedištem u Zmajevcu. Po broju stanovnika ovo je naselje pripadalo među srednje velika naselja "baranjskog trokuta", a slijedilo trend povećanja broja stanovnika koji je bio karakterističan za cijelo područje tijekom stoljeća koje je slijedilo nakon oslobođenja od osmanske vlasti. Tako je popis stanovnika i naselja iz 1713. godine Podolje zabilježio kao katoličko naselje s 14 hrvatskih i jednom mađarskom obitelji, da bi oko dva desetljeća kasnije broj stanovnika već porastao na 270, kako je zabilježeno prilikom kanonske vizitacije. Vizitator je tijekom sljedeće vizitacije sredinom 18. stoljeća zabilježio 362 stanovnika, 1782. godine bilo ih je 360, a civilni popis proveden tri godine kasnije govori o 358 stanovnika. U svim se vizitacijama navodi da su svi stanovnici Hrvati katolici, osim u posljednjoj u 18. stoljeću koja je zabilježila da u naselju živi i 6 pravoslavnih stanovnika, a isti je podatak zabilježio i spomenuti civilni popis.

---

¹ Kanonska vizitacija 1729. godine Podolje je zabilježila kao filijalu župe Topolje, a 1738. kao filijalu župe Draž.

Matične knjige katoličke župe u Zmajevcu počele su se voditi odmah po njenom osnivanju pa najstariji zapisi potječu iz 1755. godine. Upravo od toga vremena datiraju i najstariji podaci o stanovništvu naselja Podolje zabilježeni u matičnim knjigama.² Matična knjiga krštenih, koja je izvor podataka na kojima se temelji analiza, nalazi se u zajedničkom svesku s matičnim knjigama vjenčanih i umrlih, na samom početku sveska, te obuhvaća zapise do 1798. godine (ZMAJEVAC-ŽU-RVM-1755.-1832.). Svezak se čuva u zmajevačkom župnom uredu, tvrdo je ukoričen i dobro očuvan. Podaci u matičnoj knjizi krštenih bilježeni su u kronološkom slijedu, u narativnom i tabelarnom obliku. Sam je rukopis čitak, pisan latinskim jezikom i kurzivnom humanistikom, s tek rijetkim oštećenjima ili nečitkim dijelovima. U razdoblju od prosinca 1755. do travnja 1798. godine u matičnu knjigu za cijelu je župu upisano 3.327 krštenja, a za filijalu Podolje 810.

U matičnim knjigama nalazi se bogata antroponimijska građa koja nije zanimljiva samo s gledišta onomastike, odnosno konkretno antroponomastike. Imenovanje je opći proces, ali se postupak imenovanja i uloga imena u društvu razlikuju u pojedinim kulturnim sredinama. Tako je davanje imena rijetko kada bez ikakvoga značenja. Ono, primjerice, može ukazivati na vjersku ili nacionalnu pripadnost, može govoriti o odnosima unutar obitelji ili služiti kao sredstvo kojim se ukazuje na šire društvene odnose, može predstavljati određenu namjeru ili želju, izražavati potrebu zaštite od nedaća i mnogo toga drugoga (ŠIMUNDIĆ 1988: VII). Stoga analiza antroponimijske građe sačuvane u matičnim knjigama omogućava istraživanje i osvjetljavanje određenih vidova društvene i kulturne povijesti te povijesti mentaliteta i svakodnevice. Tako se sustavnom analizom osobnih imena u matičnim knjigama krštenih može utvrditi brojnost pojedinih muških i ženskih imena, odnosno fond osobnih imena dodijeljenih djeci u nekoj zajednici u određenom razdoblju kao i načini na koje su imena dodjeljivana. Ako se analiziraju serije podataka kroz duže razdoblje mogu se pratiti promjene trendova, a usporedbom s rezultatima drugih istraživanja mogu se utvrditi razlike ili sličnosti koje temelj imaju u etničkoj, vjerskoj ili nekoj drugoj pripadnosti (BOŽIĆ BOGOVIĆ 2011a: 177).

U Podolju je u drugoj polovici 18. stoljeća bilo kršteno gotovo jednako dječaka i djevojčica, odnosno 413 dječaka i 397 djevojčica (51% dječaka i 49% djevojčica). Svim su krštenicima osobna imena zabilježena, sva su zapisana u svom latinskom obliku te se stoga ne može doći do njihove moguće uporabne inačice. Međutim, kako je Podolje naseljavalo isključivo hrvatsko stanovništvo može se pretpostaviti da bi i za njega mogla važiti tvrdnja koju je iznio Petar Šimunović, odnosno da su među Hrvatima bile znatno raširene hipokorističke

---

² Podaci o stanovnicima Podolja pojavljuju se u matičnim knjigama tek od vremena kada je naselje postalo filijalom novoosnovane župe u Zmajevcu zbog toga što matične knjige župa Topolje i Draž, kojima je podolje do tada pripadalo, nisu sačuvane za prvu polovicu 18. stoljeća.

tvorbe od kršćanskih imena koja su u maticama bila zapisivana u temeljnom stilistički neutralnom službenom imenskom liku te da je od kraja 18. stoljeća hrvatsko pučanstvo iznova koristilo narodna imena kao prijevode svetačkih imena. U prilog ovoj pretpostavci može ići i relativno oskudan kršćanski imenski izbor, odnosno imenska entropija koja je svakako otežavala antoroponimijsku komunikaciju budući da je više, odnosno mnogo osoba nosilo isto ime čemu se u svakodnevnoj uporabi donekle moglo doskočiti korištenjem hiperkoristika ili, primjerice, deminutiva službenog kršćanskog osobnog imena (ŠIMUNOVIĆ 2009: 147, 148, 161-162).

Kao što je za katolike i bilo obvezno od Tridentskog koncila, dakle od sredine 16. stoljeća, sva su navedena imena kršćanske provenijencije. Uglavnom se radi o novozavjetnim ili starozavjetnim imenima koja imaju latinsko, grčko ili hebrejsko podrijetlo, a tek su dva imena slavenska (*Stanislav* i *Ladislav*) dok je jedno germanskog podrijetla (*Emerik*). Velika većina imena u matičnoj knjizi bilježena je dosljedno u jednom obliku, dok se tek poneka od njih u zapisima pojavljuju u različitim inačicama (*Aloisius/Aloysius*, *Casparus/Gasparus*, *Marianus/Marjanus*, *Vincentius/Vincentus*, *Caecilia/Cecilia*, *Marianna/Marianna*). Pokraćeni oblici imena zabilježeni su samo kod imena *Rosalia* koje se u samo jednom slučaju pojavljuje u svom pokraćenom obliku *Rosa*. Običaj dodjeljivanja dvaju imena krštenicima u Podolju nije bio raširen, kao u ostalom ni u drugim hrvatskim naseljima u južnoj Baranji u 18. stoljeću, za razliku od njemačkih naselja gdje su roditelji svojoj djeci znatno češće dodjeljivali dva pa čak i tri, a ponekad i više osobnih imena (BOŽIĆ BOGOVIĆ 2011b: 190). U Podolju je, u slučaju dječaka, zabilježen samo jedan dječak kojem su pri krštenju dodijeljena dva imena – *Petrus Nicolaus*, te dvije djevojčice – jedna *Anna Margaretha* i jedna *Maria Magdalena*.

U matičnoj knjizi krštenih u naselju Podolje tijekom druge polovice 18. stoljeća ukupno je zabilježeno 47 različitih muških i 23 različita ženska imena. Pri tome se čak osam muških i tri ženska imena pojavljuju samo po jedan put tijekom cijelog promatranog razdoblja. Iz navedenoga je jasno da je imenski fond bio relativno oskudan te da je imenska entropija bila značajno izraženija kod ženskih nego kod muških imena što se vidi ne samo po broju različitih imena, gdje je ženskih gotovo dvostruko manje nego muških, nego i po znatno izraženijoj koncentraciji na nekoliko najpopularnijih imena. Primjerice, samo jedno najpopularnije muško ime *Josephus* čini 10,41% svih muških imena, dok najpopularnije žensko ime *Eva* ima udio od čak 18,90% u svim ženskim imenima, a sljedeća četiri najpopularnija ženska imena (*Catharina*, *Anna*, *Maria* i *Clara*) sva prelaze 10% udjela u ukupnom broju ženskih imena. Drugim riječima, pet najčešćih ženskih imena čini čak 72,04% svih ženskih imena, dok pet najpopularnijih muških imena (*Josephus*, *Joannes*, *Adamus*, *Lucas* i *Mathias*) čini 34,38% svih muških imena.

U promatranom polustoljetnom razdoblju pet najčešćih muških imena zastupljena su na sljedeći način: najpopularnije ime *Josephus* zabilježeno je 43 puta (što je 10,41%), *Joannes* 28 puta (6,78%), *Adamus* i *Lucas* svaki po 24 puta (5,81%) i *Mathias* 23 puta (5,57%). Kada se ovi podaci usporede s podacima za ukupno katoličko stanovništvo u južnoj Baranji u 18. stoljeću može se vidjeti da popularnost muških imena u Podolju uglavnom slijedi trend za cijelo područje, uz manje razlike. Primjerice, u cijeloj južnobaranjskoj katoličkoj populaciji najčešće je ime *Joannes*, a *Josephus* je drugo po popularnosti, dakle obrnuto nego u Podolju. Među pet najpopularnijih muških imena u cijelom "baranjskom trokutu" nalazi se, kao i u Podolju, i osobno ime *Mathias*, ali ne *Adamus* i *Luca*, muška imena koja su pripadala među ona koje su stanovnici Podolja najradije davali svojim sinovima (BOŽIĆ BOGOVIĆ 2013: 105).

Što se ženskih imena tiče, zastupljenost prema popularnosti je sljedeća: *Eva* je zabilježena 75 puta (18,89%), *Catharina* 57 puta (14,36%), *Anna* i *Maria* svaka po 54 puta (13,60%) te *Clara* 46 puta (11,59%). Kada se ovi podaci usporede s podacima za cijelu katoličku populaciju u južnoj Baranji, može se primijetiti sličan trend kao i u slučaju muških imena. Tako je *Catharina* najpopularnije žensko ime među katoličkim stanovništvom u južnoj Baranji, dok *Eva*, međutim, uopće ne ulazi među najčešća ženska imena kada se u obzir uzme cijela katolička populacija. Osobno ime *Anna* je i u Podolju kao i u cijeloj južnoj Baranji među onim ženskim osobnim imenima koje su stanovnici najradije dodjeljivali svojim kćerima (BOŽIĆ BOGOVIĆ 2013: 105).

Što se tiče načina dodjeljivanja imena djeci koje je moguće utvrditi s obzirom na osobine matične knjige krštenih župe Zmajevac za drugu polovicu 18. stoljeća, utvrđeno je da su i dječaci i djevojčice razmjerno rijetko imena dobivali po krsnim kumovima odnosno kumama (otprilike šestina djece ponijela je isto ime kao i njihov kršteni kum, odnosno kuma), rjeđe nego je to slučaj u nekim drugim hrvatskim katoličkim naseljima u južnoj Baranji u istom razdoblju. Davanje imena prema mučenicima ili svecima odnosno mučenicama ili sveticama spomendan kojih se točno ili otprilike podudara s danom krštenja također nije bilo osobito rašireno, odnosno moguće je utvrditi takav način dodjeljivanja imena u otprilike 20% slučajeva kod dječaka te oko 10% kod djevojčica. Ovdje treba napomenuti da i u onim slučajevima u kojima se datum krštenja točno ili otprilike podudara sa spomendanom istoimenog sveca ili mučenika, još se uvijek nije moguće sa sigurnošću utvrditi motivacija za odabir imena, odnosno ne može se isključiti slučajno podudaranje iza kojega se nalazi neka druga motivacija. Što se ovog načina dodjeljivanja imena tiče, uočljivo je da je učestalije kod onih imena koja su općenito rijetko zastupljena. Tako su, primjerice, jedina dva Bartholomeusa obojica krštena točno na spomendan ovoga sveca, odnosno 24. kolovoza (JARM 1996: 19). Djeca su još rjeđe imena dobivala prema ocu odnosno majci. Tako je svega 24 dječaka (5,91%) i 18

djevojčica (4,53%) dobilo ime na taj način. Može se, međutim, pretpostaviti da su roditelji imena svojoj djeci nerijetko odabirali po djedovima i bakama ili nekome od drugih rođaka ili starijih predaka, što je u hrvatskoj populaciji općenito u promatranom razdoblju bilo razmjerno uobičajeno, ali zbog nemogućnosti primjene genealoške metode ovu tvrdnju nije moguće sustavno provjeriti. U Podolju je filijalna crkva posvećena sv. Ani, međutim mogućnost razmatranja davanja imena prema mjesnom svecu zaštitniku ograničena je činjenicom da je ime Anna jedno od najpopularnijih ženskih imena u Podolju, kao i cijeloj katoličkoj populaciji u "baranjskom trokutu". Na kraju valja napomenuti da je i u Podolju, kao i cijeloj južnoj Baranji, ali i drugdje, zacijelo postojao običaj da roditeljski par daje isto ime mlađoj djeci u slučaju smrti starijega djeteta, te se u tome, i vrlo visokoj smrtnosti dojenčadi i djece do četvrte godine života, vjerojatno može naći i dio objašnjenja za vrlo izraženu imensku entropiju. Nažalost, zbog nemogućnosti primjene genealoške metode ni ovu tvrdnju nije moguće sustavno provjeriti.

Zaključno se može reći da je analiza zapisa matične knjige krštenih župe Zmajevac za naselje Podolje u drugoj polovici 18. stoljeća dovela do utvrđivanja fonda osobnih imena koja su bila dodjeljivana novorođenoj djeci prilikom krštenja kao i neke od uobičajenih načina na koje su imena bila odabirana. Zasebno su analizirana muška i ženska osobna imena, ali među njima ni u jednom vidu nisu uočene znatnije razlike, osim što je općenito prisutna imenska entropija izraženija kada su u pitanju ženska imena. Imena su kršćanske provenijencije, zabilježena su u latinskoj inačici pa se na osnovu tako zabilježenih oblika ne može doći do njihove moguće uporabne inačice. Na temelju analize može se zaključiti da je katoličko stanovništvo Podolja u drugoj polovici 18. stoljeća po pitanju osobnih imena koja su dodjeljivali svojoj djeci uglavnom slijedilo trendove koji su prevladavali i u njima susjednima naseljima u cijeloj južnoj Baranji što svjedoči o zajedničkoj tradiciji, istom kulturnom krugu kojem su pripadali te običajima kojih su se držali.

Tablica 1. Muška osobna imena u Podolju u drugoj polovici 18. stoljeća

Ime	Broj	Udio	Ime	Broj	Udio
Josephus	43	10,41	Thomas	5	1,21
Joanes	28	6,78	Elias	4	0,97
Adamus	24	5,81	Fabianus	3	0,73
Lucas	24	5,81	Petrus	3	0,73
Mathias	23	5,57	Stanislaus	3	0,73
Nicolaus	22	5,33	Thadeus	3	0,73
Antonius	20	4,84	Vincentius/Vincentus	3	0,73
Stephanus	19	4,60	Bartholomeus	2	0,48
Georgius	18	4,36	Casparus/Gasparus	2	0,48
Matheus	16	3,87	Damianus	2	0,48
Michaelis	16	3,87	Gregorius	2	0,48
Andreas	15	3,63	Ladislaus	2	0,48
Marcus	15	3,63	Marianus/Marjanus	2	0,48
Blasius	14	3,39	Vitalis	2	0,48
Paulus	11	2,66	Bonus	1	0,24
Jacobus	10	2,42	Florianus	1	0,24
Aloisius/Aloysius	9	2,18	Franciscus	1	0,24
Emericus	9	2,18	Hyeronimus	1	0,24
Philippus	9	2,18	Laurentius	1	0,24
Simon	8	1,94	Natalis	1	0,24
Martinus	7	1,69	Raphael	1	0,24
Ignatius	6	1,45	Szamuclus	1	0,24

Tablica 2. Ženska osobna imena u Podolju u drugoj polovici 18. stoljeća

Ime	Broj	Udio	Ime	Broj	Udio
Eva	75	18,89	Margaretha	4	1,01
Catharina	57	14,36	Rosalia/Rosa	4	1,01
Anna	54	13,60	Christina	2	0,50
Maria	54	13,60	Elisabetha	2	0,50
Clara	46	11,59	Lucia	2	0,50
Martha	28	7,05	Mariana/Marianna	2	0,50
Magdalena	23	5,79	Ursula	2	0,50
Theresia	11	2,77	Veronika	2	0,50
Helena	8	2,02	Joanna	1	0,25
Anastasia	6	1,51	Orka	1	0,25
Caecilia/Cecilia	6	1,51	Paula	1	0,25
Juliana	4	1,01	Margaretha	4	1,01
Margaretha	4	1,01			

Literatura

- BOŽIĆ BOGOVIĆ 2011a = BOŽIĆ BOGOVIĆ D. Osobna imena u matičnim knjigama krštenih za naselja Draž i Popovac krajem 18. stoljeća // Povijesni prilozi, 2011, № 40. 177-194.
- BOŽIĆ BOGOVIĆ 2011b = BOŽIĆ BOGOVIĆ D. Osobna imena u matičnoj knjizi krštenih župne matice Luč krajem 18. stoljeća // Croatica Christiana periodica, 2011, № 68. 59-68.
- BOŽIĆ BOGOVIĆ 2013 = BOŽIĆ BOGOVIĆ D. Rođenje, brak i smrt – stanovništvo južne Baranje u 18. stoljeću. Beli Manastir, 2013.
- JARM 1996 = Imena i imendani - obiteljski imenar. Zadar, 1996.
- ŠIMUNDIĆ 1988 = ŠIMUNDIĆ M. Rječnik osobnih imena. Zagreb, 1988.
- ŠIMUNOVIĆ 2009 = Uvod u hrvatsko imenoslovlje. Zagreb, 2009.

Neobjavljeni arhivski izvori

ZMAJEVAC-ŽU-RVM-1755.-1832. = Matična knjiga krštenih župe Zmajevac (1755.-1832.)